

GENTSE MEMORIEDAGEN: 28-29-30 SEPTEMBER - 1 OKTOBER

28 September 1578

Pieter Van Daeten houdt de eerste predicatie in St-Baafskerk.

Pieter Van Daeten, wie is dat nu weer? Het wordt misschien iets duidelijker als wij er bij vertellen dat het in de 16de eeuw in bepaalde kringen als “chic” werd beschouwd zijn naam te latiniseren. De banale Pieter Van Daeten werd aldus de geleerde Petrus Dathenus.

Een man, die alhoewel hij geboren werd in Cassel, een belangrijke rol zou spelen in Gent gedurende de godsdienststroevelen.

Deze Carmeliet uit het klooster van Ieper is op het katholicisme uitgekeken als hij 19 jaar is en hij gaat over naar het Calvinisme. Zoals vaak het geval is met nieuwe bekeerden wordt hij een van de hevigste. Na London gaat hij naar Frankfort. Het is daar dat hij een beroemde psalmenberijming zou schrijven en de Heidelbergse catechismus zou vertalen.

Hij geraakte bekend als een van de meest welprekende predikanten van de Nederlanden. Het is in 1566 dat wij hem in Gent zien verschijnen en op 25 September houdt hij hier zijn eerste preek, die zou gevolgd worden door vele anderen, de ene nog heftiger dan de andere. Wanneer men de kronieken van die tijd leest dan is er zeer dikwijls sprake van dezen “Minister met den Rosten Baert”.

Hij zou hier zeer actief blijven tot in de Lente van 1567, maar bij de komst van Alva achtten Dathenus en consoorten het toch geraadzaam van het hier zo vlug mogelijk af te trappen.

Maar wie zien wij hier 11 jaar later wederom verschijnen? Inderdaad, Petrus Dathenus. Deze keer gaat het wel gemakkelijker voor hem want in Gent is er nu een Calvinistisch Regime en zijn eerste preek gaat door in de St-Baafskathedraal.

Aan de zijde van Jan van Hembyse weigert hij elke toegeving aan de katholieken en hij verzet zich heftig tegen de verzoeningspolitiek van de Prins van Oranje. Hij doceert hier aan de Calvinistische Universtiteit, maar in 1584 is het Calvinistisch liedje in Gent uitgezongen en Dathenus keert terug naar Duitsland waar hij zich installeert als geneesheer en waar hij 4 jaar later zou overlijden.

28 September 1654

Jérôme Duquesnoy wordt geëxecuteerd op de Korenmarkt.
Zie ook “Ghendtsche Tydinghen” - 1985 - N° 2 - pp. 95-103.

28 September 1766

Toneelopvoering door de nering van de visverkopers in de schouwburg van Sint-Sebastiaan op de Kouter. Op het programma: “Sigismundus, prince van Polen ofte het leven is eenen droom”. Blyeyndig Treurspel, en “De Fortune van Arlequin, in het ontdekken van den creupelen duyvel”.

28 September 1837

Officiële inhuldiging, in aanwezigheid van Koning Leopold I, van de spoorlijn Gent-Dendermonde.

28 September 1877

Leopold II is te Gent. Hij bezoekt een tentoonstelling van Schone Kunsten. Een schoenmaker die “A bas le Roi” geroepen heeft, krijgt 3 jaar bak.

29 September 1379

Jan Yoens, aan het hoofd van de Witte Kaproenen (en niet Kapoenen zoals sommige Gentenaars nog denken) rukt Brugge binnen.

Die Witte Kaproenen ontstonden hier in de 14e eeuw en vormden in feite een knokploeg zware Gentse jongens die aanvankelijk samengesteld was uit mistevreden wevers en die geleidelijk zou uitgroeien tot een gewone plunderbende.

Na herhaalde mislukte pogingen werden ze dan toch definitief afgeschaft in 1492.

Jan Yoens, schipper van beroep, was Deken van de Kleine Neringen, dus één van de prominenten in onze stad. Aanvankelijk was hij goede maatjes met de Graaf Lodewijk van Male, van wie hij verschillende gunsten ontving, waaronder een niet te versmaden jaarlijkse rente. Naar men beweerde vloeide deze goedgezindheid van de Graaf voort uit het feit dat een personage die hij niet kon uitstaan door Yoens op een discrete manier uit de weg werd geruimd.

Maar afgunst is een kwaal van alle tijden en iemand die gunsten ontvangt kweekt automatisch vijanden. Zo ook Yoens die door sommigen bij de Graaf

zó zwart werd gemaakt dat hij prompt in ongenade viel. Maar dat nam onze Jan niet en hij werd meteen de grootste vijand van Lodewijk van Male. En toen deze laatste, die zoals de meeste van onze graven, altijd wel wat geld kon gebruiken, aan de Bruggelingen het octrooirecht verkocht om een kanaal te graven van hun haven naar de Leie (iets waardoor een lelijke streep getrokken werd door de voorrechten van de Gentenaars), was voor Yoens het ogenblik gekomen. Aan het hoofd van 120 vastberaden Witte Kaproenen gaat hij gaan knuppelen in de kanaalgravers van Brugge. De Baljuw die wat orde tracht te brengen in die zaak moet deze onvoorzichtigheid met zijn leven bekopen.

Terwijl men nu de smaak te pakken heeft trekt men op 8 September 1379 “en passant” naar Wondelgem, waar men het kasteel van Lodewijk van Male er 10 jaar voordien had laten bouwen, in brand steekt.

Jan Yoens wordt uitgeroepen tot “beleeder” van de stede en aan het hoofd van een sterk troepenmacht trekt hij er onmiddellijk op uit door Vlaanderen, krijgt alle kleine steden mee, bezet Ieper waar hij triomfantelijk ontvangen wordt, vervolgt zijn zegevierende tocht naar Brugge waar hij de aanhangers van de Graaf op de vlucht jaagt en er de wevespartij aan het bewind helpt.

Hij heeft getriomfeerd over de Graaf, maar één week later sterft hij, naar men zegt “vergiftigd”.

29 September 1692

“De Vliegende Hollander” vliegt in de lucht.

Natuurlijk niet het legendarisch Hollands spookschip, maar een Hollands vrachtschip. En dat ontplofte zo maar? Het zal misschien iets duidelijker worden wanneer wij erbij vertellen dat het o.m. 38 vaten buskruit aan boord had. Toch ook al geen normale lading voor een vrachtschip. Neen, maar wij zijn in 1692, andere gezegd: de Negenjarige oorlog is al 4 jaar bezig. Lodewijk XIV was in het bezit van Mons en Namen en voerde de klassieke plundertochten uit in de Zuidelijke Nederlanden. Tegenover hem stond een coalitie van Duitsers, Nederlanders, Spanjaarden en Engelsen.

Er werd dus ferm geschoten en om te schieten had men buskruit nodig. Zo als meer dan eens krioelde het hier van vreemde soldaten met al de ongemakken vandien.

“De Vliegende Hollander” was één der schepen van een flottielje bevracht met “artillerie buscruijt ende ander munitie en ghetuighe van oorloghe.” Deze lag gemeerd aan de Vogelzangkaai. Wat de precieze oorzaak was van de ontplofing kan niemand vertellen, maar een beetje voor 9 uur ‘s morgens vloog het munitieschip met een formidabele knal in de lucht. Zoals men zich kan inbeelden schoot er van de schippersfamilie niet veel over. Van haar werden “stuc-

ken gevonden sommige verre vandaer verspreijt.” Vier soldaten die daar toevallig passeerden konden deze zaak ook al niet verder voortvertellen.

De materiële schade was enorm: van huizen en blekerijen in de buurt werden de daken afgerukt en de muren zwaar beschadigd. De Abdij van den Groenen Briel partte volledig mee in de brokken, want die lag op nog geen 400 meter van “De Vliegende Hollander” die zijn naam niet gestolen had. Het dak werd afgerukt, de muren gescheurd of omver geblazen, de funderingen onherstelbaar gebarsten. Vier jaar later was men nog altijd aan het herstellen.

Bij de nabijgelegen Chartreuzen was het al niet veel beter en ook hun kerk werd zwaar beschadigd. Bij de Augustijnen waren natuurlijk al de ruiten uit en van de vensters vlogen de “ysere staeken” eruit, maar daar was de schade toch veel minder; ze waren dan ook verder verwijderd van de plaats van de ontploffing.

Dat men toen zeer vlug beslissingen kon nemen moge blijken uit het feit dat het stadsmagistraat “extra-ordinairelyck” bijeenkwam, nauwelijks één uur na de ontploffing en decreteerde dat munitieschepen voortaan buiten de stad moesten blijven.

De dooreengeschudde Gentenaars zullen zich wellicht afgevraagd hebben wat er met de wereld aan het gebeuren was, want nog geen 2 weken voordien hadden ze hier al een aardbeving meegemaakt.

29 September 1814

De Amerikaanse afgevaardigden van de Vredesconferentie bieden in hun hotel een bal-souper aan.

29 September 1830

Staat van beleg in Gent tengevolge van de Septemberdagen in Brussel.

Alle samenscholingen zijn verboden en de herbergen moeten ‘s avonds om 9 uur sluiten.

29 September 1873

Eerste steenlegging, door Mgr. Bracq, van het begijnhof in St-Amansberg.

29 September 1982

Verhuis van het Bijlokehospitaal naar de nieuwe locatie.

30 September 1251

Margareta van Constantinopel verleent aan de Gentenaars de toelating om de Lieve te graven.

30 September 1794

Geboorte van de Gentse schilder Jean-Baptiste Maes in “De Gouden Boot”, een huis nabij de Nieuwbrug dat gesloopt werd in de 19e eeuw.

Deze schilder is meer bekend gebleven onder de naam van Maes-Canini.

Het was zijn vader die zelf een knappe schilder was die hem zijn eerste teken-onderricht gaf. Het was onvermijdelijk dat de kleine Jean-Baptiste die veel aanleg vertoonde zou belanden in de Stedelijke Academie. Daar vertoont hij de voor zijn medeleerlingen vervelende eigenschap alles weg te kapen wat er maar weg te kapen valt van prijzen, medailles en onderscheidingen. Zo ook in 1816 wanneer hij gaat lopen met de zo begeerde Eerste Prijs naar levend model, terwijl hij zich terloops ook meester maakt van een gouden medaille in Mechelen. Alhoewel hij nog maar 22 jaar oud is, wordt zijn naam reeds in één adem genoemd met deze van de sinds lang gevestigde waarden in de branche. Men verdringt zich in zijn atelier om door hem geportretteerd te worden. Dat belet hem evenwel niet inmiddels verder te gaan met het inzamelen van prijzen: de Ereprijs van het Koninklijk Nederlands Instituut, Eerste Prijs in de Tekenkunst in Brussel, Eerste Prijs in Antwerpen en in 1821 de Grote Prijs van de Nederlandse Regering, wat hem een 4-jarig pensioen bezorgt van 1200 gulden (een niet onaardig bedrag in die tijd) om een verblijf in Rome te bekostigen.

Hij studeert al reizende, verblijft een tijdlang in Florence, Bologna, Parma en natuurlijk Rome. Italië wordt een veropenbaring voor hem. Hij legt er een koortsachtige ijver aan (de dag en schrijft naar huis: “Maeske werkt gelijk een Baeske”. Na meer dan 4 jaar afwezigheid komt hij terug naar Gent waar hij onmiddellijk leraar benoemd wordt aan de Academie. Hij geeft ook privé-les- sen in zijn atelier in het oud St-Agneteklooster, aanvaardt belangrijke opdrachten en maakt portretten aan de lopende band.

Maar hij is bezeten door het zonnige Zuiden en kan niet weerstaan aan de drang om terug te keren naar Rome. Hij trouwt er met een Italiaanse schone, Canini genaamd en zou nooit Gent nog terugzien. Hij stierf in Rome op 7 April 1856 op 62-jarige leeftijd. Buiten in talrijke privé-verzamelingen zijn nog van hem te zien in Gent: een “Vertrek van de jonge Tobias” in de St-Jacobskerk, een “Madonna met kindeke Jezus” in de St-Niklaaskerk, een “Heilige Familie” in de St-Michielskerk, een portret van Lieven De Bast in het Bijlokemuseum, enz.

Jean-Baptiste Maes-Canini. 1794-1856.

30 September 1831

Geboorte van Gustave Wolters.

Deze leraar aan de Faculteit der Wetenschappen en Hoofdingenieur van Bruggen en Wegen was Rector van de Universiteit van 1887 tot 1891. Hij was de zoon van Mathias.

Hij was getrouwd met Louise de la Kéthule de Ryhove.

Hij stierf op 5 Februari 1914 en werd begraven op het Campo-Santo.

30 September 1896

Dood van Willem Rogghé.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" 2006 - N°1 - pp. 63-64.

30 September 1900

Ontbinding van de "Compagnie du Gaz de Gand".

30 September 1967

Sluiting van het Hotel d'Hane-Steenhuysse als "Musée des Cents Jours."

30 September 1989

Einde van het dagblad "Vooruit".

1 Oktober 654

Dood van St-Bavo in het klooster Ganda.

Het was St-Amandus die aan Adlowinus, een Haspengouwer, het doopsel toediende en zijn naam verwisselde met de kozevorm Bavo. Hij noopte hem zijn aardse goederen uit te delen aan de havelozen. Hij werd geestelijke in het klooster Ganda, gelegen aan de samenvloeiing van Leie en Schelde. Maar na een tijd trok hij zich als kluizenaar terug in het bos van Mendonck, doch de geur zijner deugden verspreidden zich bij de omliggende bevolking zodat zijn rust gestoord werd en hij naar Gent moest terugkeren. Hier verkreeg hij van Abt Florbert een cel in het klooster Ganda en leefde daar nog 3 jaar in de grootste godvruchtigheid. Zijn overblijfselen werden ter aarde besteld in het klooster, dat weldra naar hemde naam St-Baafsabdij aannam. Hij werd heilig

verklaard in 680.

Hij wordt aangeropen tegen rhumathisme, sciatique en kinkhoest.
Het is slechts vanaf 1336 dat zijn feestdag (1 Oktober) gevierd werd.

1 Oktober 940

De monniken komen terug in de St-Baafsabdij na een afwezigheid van bijna een eeuw.

1 Oktober 1578

Dood van Don Juan van Oostenrijk.

Hij was een natuurlijke zoon van Keizer Karel en van Barbara Blomberg, dochter van een welstellende burger uit Regensburg.

Hij werd opgevoed in een dorp nabij Madrid onder de naam van Geronimo. Hij kende toen zijn ware afkomst niet.

In een aanhangsel aan zijn testament erkent Keizer Karel hem als zijn zoon en vertrouwt hem toe aan de zorgen van zijn opvolger.

In September 1559 wordt hij door Filips II officieel als lid van de koninklijke familie erkend. Hij verkoos een militaire loopbaan en leidde verschillende krijgsverrichtingen.

In 1576 werd hij Gouverneur-Generaal der Nederlanden benoemd

Hij stierf, ten prooi aan een kwaadaardige koorts (Pest) te Bouges bij Namen.

1 Oktober 1673

Een tempeest brengt zware schade toe aan de toren van de St-Niklaaskerk.

1 Oktober 1795

België wordt ingelijfd bij Frankrijk.

1 Oktober 1830

De Belgische driekleur wordt op het Belfort gehesen.

1 Oktober 1838

De dagbargies tussen Brugge en Gent worden afgeschaft.

1 Oktober 1838

Stichting van de “Melomanen” in “Le Renard” (anders gezegd “Het Vosken” op de Nederkouter) Devies: “La Chanson c’est de l’ Histoire”.

Ze werden ook wel eens de “Melophielen” genoemd.

In 1839 verhuisde men naar “La Vieille Diligence” op de Kouter. In 1845 verhuist de patron en ze verhuizen mee naar “Au Théâtre” in de Theaterstraat.

Van 1850 tot 1857 nemen zij hun intrek in een nieuw lokaal op de Kouter waar destijds “La Société Bourgeoise” gevestigd was. (Tussen de Beurs en het theater). Ze houden het hier uit tot in 1866 en verhuizen dan naar het hoekhuis op de Nederpolder, het oud ooglijdersgesticht) In 1870 verlenen zij er de gastvrijheid aan gekwetsten van de oorlog van ‘70.

In 1871 wordt een lokaal aangekocht in de Savaanstraat 12. In 1905 zitten zij in de Savaanstraat 44. Ze kopen dit lokaal in 1906 en blijven er tot in 1920. Ze gaan voor 1 jaar naar de Foyer van de “Minard” en in 1921 slaan zij hun tenten op in de “Salle des Ventes par Notaires”, maar keren daarna terug naar de Savaanstraat.

Vanaf 1945 zitten zij in de “Arcades” op de Vogelmarkt, maar wanneer deze café afgebroken wordt moeten zij verhuizen. Vanaf 1968 is hun lokaal Café-Restaurant St-Arnold in de Kortrijksestraat.

Deze befaamde zangmaatschappij kende talrijke successen en ging meer dan eens de Eerste Prijs wegkapen in Internationale zangtornooien. Ze had dan ook gereputeerde koorleiders zoals Karel Miry, Henri Waelput, Oscar Roels, Lieven Duvosel, Franz Uyttenhove, enz.

Een van de oudste Gentse verenigingen bestaat nog steeds. Vroeger waren er 3 afdelingen:

Zang, Frans Toneel en Vlaams Toneel. Gedurende de laatste oorlog sneuvelen de eerste twee afdelingen. Blijft nu nog over het Nederlands toneel, waaronder gelukkig ook het Gents.

1 Oktober 1846

De Broeders der Christelijke Scholen komen aan in Gent.

1 Oktober 1871

Eertste opvoering van de in dat jaar gesticht "Nederlandsch Toneel van Gent".

De Nederlandse Schouwburg

1 Oktober 1899

Inhuldiging van de Nederlandse Schouwburg, of zoals de Gentenaars zeggen “de Vlaomsche Theejaoter”.

De Vlaamse toneeltraditie werd voornamelijk opgebouwd door “De Fonteyne” en door “Broedermin en Taelyver”, eerst in de Parnassusschouwburg op de Houtleie, later in de “Minard” Het was in 1871 dat Julius Vuylsteke in de Gemeenteraad het voorstel deed “een officiëelen Nederlandschen Schouwburg te stichten ter hooger kunstontwikkeling van het Volk” Het was wel 15 jaar later, nl. in 1886 dat de Gemeenteraad er principieel mee akkoord ging een Nederlandse Schouwburg te bouwen op de hoek van de Reep en van de Vlaanderenstraat. Er kon evenwel geen overeenkomst bereikt worden met de eigenaar van de grond en men kon nu nog kiezen tussen grond op het pas gevormde Laurentplein en de gronden van het Pakhuis op de Korenmarkt. De keus viel in 1887 op het Pakhuis, maar het zou nog 4 jaar duren vooraleer de Regering de toestemming gaf om het Pakhuis af te breken.

Nog 4 jaar later, we zitten inmiddels in 1895, gebeurden de eerste aanbestedingen. Maar 1895 was ook het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen. Er komt een nieuw Stadsbestuur dat zegt: “Weg met die Schouwburg op de Korenmarkt” Er werd een akkoord gemaakt met de Staat die alles overnam om er de Post te bouwen.

In het jaar 1896 valt de definitieve keus op de huidige standplaats.

De talrijke onteigeningen worden spoedig verwezenlijkt en het Regnessenstraatje werd afgebroken om plaats te maken voor de nieuwe schouwburg.

De plannen ervan werden gemaakt door architect Edmond De Vigne, een telg uit een geslacht dat aan Gent veel merkwaardige figuren geleverd heeft.

Men schijnt nu de verloren tijd te willen inhalen en op 2 jaar tijd is alles klaar. Bij de inhuldiging werd het stuk “De Witte Kaproenen” opgevoerd, op tekst van Lodewijk Lievevrouw-Coopman en Gustaaf Dhont en op muziek gezet door Oscar Roels. Later werden nog talrijke wijzigingen aangebracht door Stadsarchitect Charles Van Rysselberghe.

1 Oktober 1911

Opening van de Toneelschool.

Ze werd opgericht door Oscar De Gruyter, maar het initiatief ging uit van Lodewijk Lievevrouw-Coopman.

Het was de eerste school van dien aard in ons land en ze was geschoeid op de leest van die van Amsterdam. De lessen gingen door in de school van de Guinardstraat.

De eerste leraars waren leden van de De Gruytervereniging.

Luc Van de Putte gaf voordracht, samenspel, grimeren, tekenen, kostuumkunde, regie en stijllee.

Paul Kenis gaf Nederlandse Letterkunde.

Fritz Van den Berghe: Schilderkunst en Plastische Kunst.

Pol Anri: Zielkunde, karakterontleding, techniek van het drama, dramatische letterkunde

Oscar Roels: Stenvorming.

Arie vanden Heuvel: Praktijklessen van het samenspel.

De Gruyter bleef Directeur tot in 1914 wanneer hij gemobiliseerd werd. Hij werd opgevolgd door Luc Van de Putte.

Financiële nood deed de school sneuvelen in 1959.

Hugo Collumbien